

HARUKI MURAKAMI

村上 春樹

DE KLEURLOZE TSUKURU TAZAKI
EN ZIJN PELGRIMSJAREN

Vertaald uit het Japans door Jacques Westerhoven

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

Vanaf juli van zijn tweede jaar aan de universiteit tot januari van het jaar daarop was er geen moment van zijn leven dat Tsukuru Tazaki niet aan de dood dacht. Gedurende die tijd werd hij twintig en dus officieel volwassen, maar die gewichtige dag had geen speciale betekenis voor hem. Al die dagen kwam het idee om zelf een eind aan zijn leven te maken hem voor als het meest natuurlijke en logische wat hij kon doen. Ook nu begrijpt hij nog niet goed waarom hij die beslissende stap nooit heeft gezet. Destijds had hij het makkelijker gevonden de drempel tussen leven en dood te overschrijden dan om een rauw ei door zijn keel te gieten.

Misschien heeft Tsukuru nooit echt geprobeerd zelfmoord te plegen omdat zijn ideeën over de dood zo zuiver en intens waren dat hij niet in staat was de manieren om die dood te bewerkstelligen te verzoenen met het concrete beeld in zijn hart. Eigenlijk was die concreetheid maar bijzaak. Als er in die dagen een deur binnen zijn handbereik was geweest die hem toegang had verleend tot de dood, had hij die zonder een ogenblik te aarzelen opengeduwde. Zonder er verder diep over na te denken – als een voortzetting van het dagelijkse leven, zagezegd. Maar gelukkig (of niet) was hij er niet in geslaagd zo'n deur in zijn omgeving te ontdekken.

Misschien was het beter geweest als ik toen was gestorven, denkt Tsukuru Tazaki vaak. Dan had deze wereld nu niet be-

staan. Dat lijkt hem een bijzonder aantrekkelijk idee: dat deze wereld niet bestaat en de dingen die hij nu als werkelijkheid beschouwt niet langer werkelijk zijn. Dat om dezelfde reden waarom hij niet langer voor deze wereld bestaat, deze wereld niet langer voor hem bestaat.

Maar tegelijkertijd kan hij er echt niet bij waarom hij in die tijd de dood zo dicht moest naderen dat het maar een haar had gescheeld of hij was over de rand gestapt. Goed, hij had een concrete aanleiding gehad, maar waarom had hij zich zo tot de dood aangetrokken gevoeld dat hij zich er bijna een halfjaar lang nauwelijks van los had kunnen rukken? Het was of de dood hem al had opgeslokt. Precies! Dat was de uitdrukking waar hij naar zocht: 'opgeslokt'. Net zoals die figuur uit de Bijbel die door een walvis was opgeslokt en een tijd in diens buik had geleefd, was Tsukuru in de maag van de dood gevallen en had hij een tijdlang moeten doorbrengen in die donkere, verstikkende holte waar dag en nacht niet bestaan.

Al die tijd had hij geleefd als een slaapwandelaar, of als een dode die zelf nog niet beseft dat hij dood is. Als de zon opkwam werd hij wakker, poetste hij zijn tanden, trok hij de eerste de beste kleren aan die hij zag, pakte hij de trein naar de campus en maakte hij notities tijdens zijn colleges. Maar hij volgde dit tijdschema alleen maar omdat het er was, net zoals iemand zich tijdens een harde storm aan de dichtstbijzijnde lantarenpaal vastklampt om niet omver te worden geblazen. Hij sprak alleen met anderen als hij er niet onderuit kon, en zodra hij terug was in zijn flat, waar hij in z'n eentje woonde, zakte hij neer op de vloer met zijn rug tegen de muur en liet hij zijn gedachten gaan over de dood of over wat hij miste in zijn leven. Vlak voor zijn ogen gaapte een enorme afgrond, die directe toegang gaf tot het midden van de aarde. Daar zag

hij de harde wolk van het kolkende Niets en hoorde hij een Stilte zo zwaar dat zijn trommelvliezen eronder bezweken.

Als hij niet aan de dood dacht, dacht hij aan niets. Aan niets denken was helemaal niet moeilijk. Hij las geen kranten, luisterde niet naar muziek, verlangde zelfs niet naar seks. Wat er in de wereld gebeurde interesseerde hem niet. Als hij het zat werd om op zijn kamer opgesloten te zitten, ging hij naar buiten om wat in de buurt rond te slenteren. Of hij ging op een bank op het station zitten om urenlang te staren naar de treinen die af en aan reden.

Elke ochtend nam hij een douche en waste hij zorgvuldig zijn haar, en twee keer per week deed hij de was. Hygiëne was een andere paal waarbij hij steun zocht: de was doen, douchen, tandenpoetsen. Hij besteedde nauwelijks aandacht aan wat hij at. Lunchen deed hij in de mensa van de universiteit, maar verder kreeg hij nauwelijks een behoorlijke maaltijd binnen. Als hij een leeg gevoel in zijn maag had, knabbelde hij aan een appel of wat groente die hij in de supermarkt om de hoek had gekocht. Of hij kocht een pak witbrood en at dat zo op, zonder boter of beleg, met melk direct uit het pak. Tegen bedtijd dronk hij een glaasje whisky, bij wijze van medicijn. Gelukkig kon hij slecht tegen alcohol, dus een kleine hoeveelheid was al voldoende om hem de slaap te doen vatten. Destijds droomde hij nooit. Als hij al dromen had, glibberden die zodra ze de kop opstaken over de gladde, geen enkel houvast biedende helling van zijn bewustzijn het domein van het Niets tegemoet.

De reden waarom Tsukuru Tazaki zich zo sterk tot de dood voelde aangetrokken was overduidelijk. Op een dag werd hem opeens verteld dat de vier personen met wie hij tot dat

moment lange tijd de beste vrienden was geweest niets meer met hem te maken wilden hebben. Keihard. Recht in zijn gezicht. We willen je niet meer horen, en we willen je niet meer zien. Zomaar ineens. Zonder dat er een reden voor dat harde vonnis werd gegeven. En hijzelf had niet het lef te vragen waarom.

Tsukuru was met dit viertal bevriend geweest sinds de middelbare school, maar hij was al uit zijn geboorteplaats vertrokken om in Tokyo te gaan studeren. Toen hij uit de groep werd getrapt, bracht het zijn dagelijkse leven dus niet in de war. Hij hoefde bijvoorbeeld niet bang te zijn dat hij hen op straat tegen het lijf zou lopen. Maar dat is alleen maar logisch geredeneerd. Het feit dat zijn vier vrienden zo ver bij hem vandaan woonden maakte de pijn die hij voelde juist erger en indringender. Zijn uitstoting en isolement werden een kabel van honderden kilometers lang die door een reusachtige lier langzaam maar onophoudelijk strakker werd gespannen. En door die tot brekens toe strakgespannen lijn bereikten hem dag en nacht berichten die niet te ontcijferen waren. Hun geluid sneed in zijn oren, nu eens harder, dan weer zachter, zoals de wind die tussen de bomen huilt.

De vijf – drie jongens en twee meisjes – zaten in dezelfde klas van een openbare middelbare school in een voorstad van Nagoya. Ze waren bevriend geraakt toen ze in de vierde klas gezamenlijk hadden deelgenomen aan hetzelfde vrijwilligersproject, en hoewel ze het volgende schooljaar allemaal in een andere klas werden gezet, was de groep van vijf gewoon bij elkaar gebleven. Het vrijwilligersproject was begonnen als schoolwerk voor maatschappijleer dat ze tijdens de zomervakantie moesten doen, maar toen de vakantie voorbij was,

was de groep op eigen houtje met het project doorgedaan.

Behalve dat vrijwilligersproject deden ze ook andere dingen samen. Op vrije dagen maakten ze trektochten of speelden ze tennis, of ze gingen naar het strand van het Chitashiereiland, of ze gingen met z'n allen bij een van hen thuis blokken voor een proefwerk. Of (en dat gebeurde eigenlijk het meest) ze kwamen gewoon bij elkaar zonder een bepaalde plaats uit te kiezen en bleven urenlang kletsen, zonder van tevoren een onderwerp te bepalen, en zonder dat ze ooit uitgepraat raakten.

Ze waren eigenlijk door het toeval bij elkaar gebracht. Er waren verscheidene vrijwilligersprojecten waaruit ze konden kiezen, en een daarvan was helpen bij de begeleiding van lagere scholieren (onder wie veel schoolweigeraars) die niet goed mee konden komen in de klas en daarom buitenschoolse opvang nodig hadden. Die vond plaats in een katholiek schooltje. Van de vijfendertig leerlingen in hun klas waren zij vijven de enigen die zich voor dit project hadden aangemeld. Ze namen deel aan een driedaags zomerkamp in de buurt van Nagoya en werden op die manier de beste maatjes met de kinderen.

Als ze daar tussen de kampactiviteiten door even de tijd voor hadden, voerden ze openhartige gesprekken, en zo leerden ze elkaars karakter en manier van denken kennen. Ze vertelden elkaar over hun dromen voor de toekomst en praatten eerlijk over de problemen waar ze mee worstelden, en toen het zomerkamp achter de rug was, hadden ze elk het idee dat ze 'nu, op de juiste plaats, de juiste vrienden hadden gevonden'. Elk had de andere vier nodig, en de andere vier waren incompleet zonder nummer vijf. Het was een soort harmonie. Je zou het kunnen vergelijken met een scheikun-

dige fusie die door louter toeval tot stand is gekomen: je kunt dezelfde materialen klaarleggen en dezelfde voorbereidingen nog zo zorgvuldig herhalen, maar de kans dat je ooit hetzelfde resultaat krijgt staat waarschijnlijk gelijk aan nul.

Daarna gingen ze ongeveer twee keer per maand tijdens het weekend naar het BSO-instituut om de kinderen te helpen met hun huiswerk, hun voor te lezen of samen met hen wat te sporten. Ze maaiden het grasveld, schilderden de muren van de school en repareerden de wippen en de schommels. Dat hielden ze zo tweeënhalf jaar vol, tot het eind van de middelbare school.

Het enige wat van het begin af aan misschien een zeker element van spanning met zich meedroeg was het feit dat de groep bestond uit drie jongens en twee meisjes. Als twee van de jongens en de twee meisjes bijvoorbeeld paartjes zouden vormen, liep de derde jongen er een beetje bij. Die mogelijkheid moet hun altijd boven het hoofd hebben gehangen, als een kleine, vastomlijnde regenwolk. Maar in feite had het nooit problemen opgeleverd. In de verste verte zelfs niet.

Ook dit is waarschijnlijk niet meer dan toeval, maar alle vijf kwamen ze uit gezinnen die tot de voorstedelijke hogere middenklasse behoorden. Hun ouders waren allemaal van de babyboomgeneratie, en hun vaders oefenden een vrij beroep uit of hadden een leidinggevende functie in een vooraanstaand industrieel bedrijf. Voor de opleiding van hun kinderen werd niet op een paar centen gekeken. Hun gezinsleven was kalm en vredig – althans van buitenaf gezien: geen van hun ouders was gescheiden, en hun moeders waren grotendeels thuis. Omdat hun school erom bekendstond dat de leerlingen er werden klaargestoomd voor de toelatingsexam-

mens van gerenommeerde universiteiten, waren hun cijfers over het algemeen hoog. Wat hun dagelijkse levensomstandigheden betreft hadden ze veel meer gemeen dan dat ze van elkaar verschilden.

Afgezien van Tsukuru Tazaki hadden ze door een stom toeval nog iets met elkaar gemeen: hun achternamen bevatten allemaal een kleur. De twee jongens heetten Akamatsu en Ōmi – Rodeden en Blauwezee –, en de twee meisjes Shirane en Kurono – Wittewortel en Zwartevelde. Alleen de naam Tazaki – Veelpunt – had niets met kleuren te maken. Aanvankelijk voelde Tsukuru zich daardoor enigszins buitengesloten. Natuurlijk zegt het al dan niet hebben van een kleur in je naam helemaal niets over je persoonlijkheid – dat hoefde je hem niet te vertellen. Maar hij vond het gewoon jammer, en tot zijn eigen verbazing voelde hij zich zelfs gekwetst, en niet zo'n klein beetje ook. De anderen spraken elkaar meteen aan met de kleur van hun naam, alsof het de natuurlijkste zaak van de wereld was: als 'Blauwe' en 'Rooie', 'Witje' en 'Zwartje'. Alleen hij bleef gewoon 'Tsukuru'. Wat zou het fijn zijn als ik ook een achternaam had gehad met een kleur erin, had hij vaak genoeg gedacht. Dan was alles perfect geweest.

De Rooie haalde verreweg de beste cijfers van hen allemaal. Hoewel hij er geen speciale moeite voor leek te doen, stak hij in alle vakken met kop en schouders boven de rest uit. Toch liet hij zich daar niet op voorstaan. Hij deed eerder een stapje terug, om de anderen niet voor het hoofd te stoten. Het leek wel of hij zich ervoor schaamde dat hij met zo'n uitstekend stel hersens was uitgerust. Maar wat je vaker ziet bij kleine mensen (hij is nooit langer geworden dan een meter zestig): als hij zich eenmaal iets had voorgenomen, al was het nog zoiets onbenulligs, gaf hij het niet gauw op. Hij kon zich geweldig

opwinden over stompzinnige regels en stomme leraren. Hij had er een hekel aan om te verliezen, en als hij bij een tenniswedstrijd niet kon winnen, kreeg hij een humeur om op te schieten. Niet dat hij de winnaar afkraakte, maar dan zei hij nauwelijks een woord. De andere vier hadden de grootste lol om zijn opvliegendheid en staken er de draak mee, tot de Rooie uiteindelijk zelf met hen meelachte. Zijn vader was hoogleraar economie aan de Universiteit van Nagoya.

De Blauwe was forward in het rugbyteam, en in de derde klas werd hij zelfs aanvoerder. Zijn lichaamsbouw liet niets te wensen over. Hij was voornamelijk in de breedte gebouwd: schouders, borstkas, voorhoofd, mond, zelfs zijn neus – alles aan hem was even fors en gespierd. Op het veld was hij een doordouwer, en hij zat dan ook voortdurend onder de schaaftwonden. Braaf en vlijtig studeren lag hem niet erg, maar hij was opgeruimd van aard en de meesten mochten hem graag. Hij keek de mensen recht in de ogen en sprak hen met duidelijk verstaanbare stem aan. Zijn eetlust was ongelofelijk, en alles smaakte hem even lekker. Hij sprak zelden kwaad van iemand en had een ijzersterk geheugen voor namen en gezichten. Hij luisterde goed naar wat de mensen tegen hem zeiden, en hij was er een kei in om iedereen in de juiste stemming te brengen. Tsukuru herinnert zich ook nu nog goed hoe de Blauwe voor een wedstrijd zijn teamgenoten in een kring bij elkaar riep om ze moed in te spreken.

‘Wij gaan dit winnen!’ riep hij. ‘De vraag is alleen maar hoe, en met hoeveel! Aan verliezen denken we niet eens! Begrepen, iedereen? Verliezen – *daar doen we niet aan!*’

‘*Daar doen we niet aan!*’ schreeuwden alle spelers in koor voor ze het veld op stormden.

Het rugbyteam van hun middelbare school was echter niet

bijzonder sterk. De Blauwe mocht dan een slimme, fysiek begenadigde speler zijn, maar de rest van zijn team was van een grauwe middelmaat. Als ze tegen de sterke teams van de particuliere middelbare scholen moesten spelen, die atletiekbeurzen beschikbaar stelden om topatleten uit het hele land aan te trekken, werden ze vaak genoeg ongenadig ingemaakt. Maar als de wedstrijd eenmaal achter de rug was, zat de Blauwe er niet zo mee of ze hadden gewonnen of verloren. ‘Het gaat erom of de wil om te winnen er was,’ zei hij altijd. ‘In het werkelijke leven win je ook niet altijd. Soms win je, en soms verlies je.’

‘En soms wordt de wedstrijd uitgesteld omdat het regent,’ zei Zwartje, de cynicus van de groep.

De Blauwe schudde triest zijn hoofd.

‘Jij bent in de war met honkbal en tennis. Rugby wordt nooit van z’n leven uitgesteld om een beetje water.’

‘Spelen jullie dan ook als het regent?’ vroeg Witje verbaasd. Zij had geen enkele belangstelling voor sport en wist er zo mogelijk nog minder van.

‘Jazeker,’ deed de Rooie er op overtuigende toon een schepje bovenop. ‘Al valt de regen met bakken uit de hemel, een rugbywedstrijd gaat altijd door. Vandaar dat er elk jaar tijdens wedstrijden zoveel rugbyspelers verdrinken.’

‘Maar dat is verschrikkelijk!’ huiverde Witje.

‘Stomkop! Je snapt toch meteen dat dat een grapje was?’ verzuchtte Zwartje, verbijsterd door zoveel naïviteit.

‘We zijn even van het onderwerp afgedwaald,’ zei de Blauwe, ‘maar wat ik bedoel is dat de manier waarop je verliest ook bij sport hoort.’

‘Ja, daarom oefen jij zeker zo hard elke dag?’ zei Zwartje.

Witje had het fijne gezichtje van een ouderwetse Japanse

pop en het slanke lichaam van een fotomodel. Haar haren waren lang en sluijk en glansden als zwart lakwerk. Als ze over straat liep, keken veel voorbijgangers onwillekeurig even om. Zelf wekte ze echter de indruk dat ze met haar schoonheid niet goed raad wist. Met haar bloedserieuze karakter hield ze er niet van om de aandacht te trekken. Ze speelde buitengewoon mooi piano, maar als er vreemden bij waren, kon je haar er niet toe krijgen om een stukje te laten horen. Alleen als ze de kinderen na school pianoles gaf, was ze anders. Dan had ze oneindig veel geduld en was ze zichtbaar gelukkig. Tsukuru had haar nergens anders zo stralend zien kijken. Ze beweerde steeds dat sommige kinderen misschien geen aanleg hadden om 'gewoon' te leren, maar toch een natuurlijke muzikale begaafdheid bezaten, en dat het zonde was om die verloren te laten gaan. Maar het BSO-instituut had alleen een huiskamerpiano, die zo oud was dat hij bijna antiek mocht worden genoemd. Daarom begonnen de vijf enthousiast aan een inzamelactie om een nieuwe vleugel te kopen. Tijdens de zomervakantie namen ze allemaal een bijbaantje, en ze bezochten een fabriek van muziekinstrumenten om daar om medewerking te vragen. Het resultaat van al hun inspanningen was dat die vleugel er uiteindelijk ook kwam. Dat was in de lente van hun laatste schooljaar. Hun activiteiten trokken op den duur zoveel aandacht dat ze zelfs de krant haalden.

Witje zei normaal niet veel, maar ze hield erg van dieren, en als het gesprek over honden of poezen ging, klaarde haar gezicht helemaal op en praatte ze honderduit. Zelf zei ze dat ze ervan droomde om dierenarts te worden, maar Tsukuru kon zich Witje niet voorstellen met een mes in haar hand, de buik van een labrador opensnijdend, of met haar arm in het achterwerk van een paard. En tijdens een opleiding dierge-

neeskunde zul je zoiets tijdens practica vaak genoeg moeten doen. Witjes vader was gynaecoloog en had zijn eigen kliniek in de binnenstad van Nagoya.

Zwartjes uiterlijk was hooguit iets aantrekkelijker dan gemiddeld, maar haar gezicht was altijd vol leven, en dat verleende haar een bijzondere charme. Ze was flink uit de kluiten gewassen, en al vanaf haar zestiende waren haar borsten goed ontwikkeld. Haar onafhankelijkheidszin was niet minder groot. Ze liet niet met zich sollen en was niet op haar mondje gevallen, en haar hersens maakten evenveel toeren als haar tong. Hoewel haar cijfers voor de alfavakken uitstekend waren, hadden ze voor wis- en natuurkunde nauwelijks slechter gekund. Haar vader was belastingconsulent in het centrum van Nagoya, maar het zag er niet naar uit dat hij op kantoor ooit iets aan haar zou hebben. Tsukuru hielp haar vaak met haar wiskundehuiswerk. Al kon Zwartje soms ontstellend sarcastisch uit de hoek komen, toch had ze een heel eigen, verfrissend gevoel voor humor, en hij vond het altijd leuk en stimulerend om met haar te praten. Ze las alles wat los- en vastzat en liep altijd rond met een boek in haar handen.

Omdat Zwartje en Witje ook in de onderbouw van de middelbare school bij elkaar in de klas hadden gezeten, kenden ze elkaar al goed voor de groep van vijf was gevormd. Het was een plaatje om die twee naast elkaar te zien staan: de artistiek begaafde maar in zichzelf gekeerde schoonheid, en de intelligente, cynische comédienne – een even unieke als aantrekkelijke combinatie.

Goed beschouwd was Tsukuru Tazaki de enige in de groep zonder iets wat meteen opviel. Zijn cijfers waren net iets beter dan gemiddeld. Hij had geen speciale belangstelling voor leren als zodanig; hij lette alleen goed op tijdens de les, deed

altijd het minimum aan voorbereidingen en repeteerde zijn lessen braaf. Dat was een gewoonte die hij zich van jongs af aan had aangewend, al moest je hem niet vragen waarom. Het was net zoiets als je handen wassen voor het eten en je tanden poetsen erna. Al waren zijn cijfers daarom nooit opzienbarend, voor alle vakken haalde hij altijd wel een dikke voldoende. Zolang hij er niet met de pet naar gooide, deden zijn ouders dan ook niet moeilijk over zijn resultaten op school: ze stuurden hem niet naar een bijlesinstituut, en ze gaven hem ook geen privéleraar om hem thuis wat bij te spijkeren.

Hoewel hij geen hekel had aan sport, werd hij op school geen lid van een sportclub. Af en toe speelde hij een partijtje tennis met familie of vrienden, of hij ging skiën, of zwemmen in het zwembad. Maar dat was het wel zo'n beetje. Hij had een vrij knap gezicht, en nu en dan zeiden de mensen dat ook tegen hem, maar dat betekende niet meer dan: 'Het is geen absolute ramp.' Vaak als hij zijn eigen gezicht in de spiegel bekeek, vond hij zichzelf een toonbeeld van bijna hopeloze saaiheid. Hij was niet bijzonder geïnteresseerd in kunst, hij had geen specifieke hobby's, er was niets waar hij echt in uitblonk. En laten we er maar eerlijk over zijn: hij kwam niet goed uit zijn woorden, bloosde gauw, had weinig sociale vaardigheden, en voelde zich slecht op zijn gemak in aanwezigheid van mensen die hij voor het eerst ontmoette.

Als er al iets was waarin hij zich van zijn vrienden onderscheidde, dan was het dat zijn ouders waarschijnlijk iets welgestelder waren dan die van de anderen, en dat een zus van zijn moeder een bekende actrice was – niet wat je noemt 'beroemd', maar ze had in de loop der jaren een bescheiden reputatie opgebouwd. Maar wat Tsukuru zelf betreft, die had

niet echt iets waarop hij kon roemen, niets waarvan je zeggen kon: 'Kijk nou eens!' Althans, dat gevoel had hij van zichzelf. Alles aan hem was gemiddeld. Alle kleuren waren flets.

De enige hobby – als je het zo kunt noemen – die Tsukuru Tazaki had, was stations observeren. Hij wist zelf niet waarom, maar vanaf het ogenblik dat hij zich bewust werd van de wereld om hem heen, was hij gefascineerd geweest door stations. Of het nu een reusachtig *shinkansen*-station was, een plattelandstationnetje langs een enkelspoor of een eindeloos lang eindstation voor goederentreinen; als het maar een station was, was hij tevreden. Alles wat met stations te maken had, oefende een onweerstaanbare aantrekkingskracht op hem uit.

Als kleine jongen werd hij net zoals zoveel kinderen geboeid door modeltreinen, maar in zijn geval ging zijn aandacht niet uit naar knap nagebouwde locomotieven of passagierswagons, of naar spoorbanen met allerlei complexe wisselsystemen die zich tientallen meters uitstrekten door stijlvol vervaardigde landschappen, maar naar de modellen van gewone stations. Hij hield ervan om te zien hoe de treintjes zulke stationnetjes passeerden, of hoe ze langzaam vaart minderden, om dan precies bij dát stationnetje te stoppen. Dan zag hij de passagiers in drommen in- en uitstappen en hoorde hij de aankondigingen door de luidsprekers en de bel die rinkelde als er weer een trein vertrok, en hij zag het stationspersoneel bedrijvig heen en weer lopen. Soms smolten verbeelding en realiteit zo samen dat hij begon te trillen van opwindning. Maar waarom hij zo van stations hield was iets wat hij niet op een overtuigende manier aan de volwassenen om hem heen kon uitleggen. En zelfs als hij dat had gekund, hadden ze hem vast een mal joch gevonden. Ook Tsukuru

zelf vermoedde soms dat hij ergens misschien wel ‘een beetje raar’ was.

Dus hoewel hij geen opvallende persoonlijkheid was en geen speciale kenmerken bezat, en ondanks zijn neiging om in alles de gulden middenweg aan te houden, had hij (blijkbaar) toch iets wat je niet helemaal normaal kon noemen. Dat tegenstrijdige beeld van zichzelf zou hem tussen zijn tienerjaren en zijn zesendertigste – nu dus – nogal wat verwarring en onzekerheid bezorgen. Soms subtiel, soms behoorlijk ingrijpend.

Af en toe begreep Tsukuru zelf niet waarom zijn vrienden hem in de groep hadden opgenomen. Hadden ze hem echt *nodig*, in de werkelijke betekenis van het woord? Konden ze niet veel meer plezier hebben als hij er níét bij was? Misschien wisten ze dat gewoon nog niet. Maar was het dan geen kwestie van tijd voor ze daarachter kwamen? Hoe meer hij erover nadacht, hoe minder Tsukuru Tazaki ervan begreep. Proberen je eigen waarde te bepalen is net zoiets als iets wegen wat geen meetbare eenheden heeft. De naald houdt niet met een klikje op één plaats stil.

De andere vier leken daar echter helemaal niet mee te zitten. Voor zover Tsukuru kon zien, genoten ze werkelijk als ze met z’n allen iets ondernamen. Vijf was voor hen het ideale aantal. Meer had niet gemogen, minder ook niet. Het was net als bij een perfecte vijfhoek, die alleen te verkrijgen is als alle zijden volledig gelijk zijn. Dat las je duidelijk van hun gezichten af.

En natuurlijk was Tsukuru Tazaki blij en ook trots dat hij een onmisbaar deel van die vijfhoek mocht uitmaken. Hij was dol op zijn vier vrienden, en hij hield zielsveel van het